

ΑΧΙΛΛΕΩΣ Γ. ΧΑΛΔΑΙΑΚΗ
Λέκτορας Βυζαντινῆς Μουσικολογίας
Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΟΜΙΛΙΑ

*Μακαριώτατε,
Πανοσιολογιώτατε ἐκπρόσωπε τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου,
Κύριε Πρύτασι,
Ἐλλογιμώτατοι Κύριοι Καθηγητές,
Μουσικολογιώτατοι Πρωτοψάλτες, Λαμπαδάριοι
καὶ σύμπασα ἢ τῶν φιλομούσων χορεία,
Σεβαστέ μας Κύριε Καθηγητά,
Ἀγαπητοὶ παραδελφοί, μαθητὲς τοῦ τιμωμένου διδασκάλου,
Κυρίες καὶ Κύριοι,*

Ἡ ἀποφινὴ τιμητικὴ ἐκδήλωση ἀποτελεῖ σεμνοπρεπῆ ἔκφραση ἀγάπης στὸ πρόσωπο τοῦ καθηγητοῦ Γρηγορίου Θ. Στάθη, ἀγάπης ποὺ συμβολικῶς σηματοδοτοῦν ὁ τιμητικὸς τόμος καὶ ὁ ψηφιακὸς δίσκος ποὺ οἱ μαθητὲς (συνάδελφοι, διδάκτορες, ὑποψήφιοι διδάκτορες, συνεργάτες, φίλοι, ψάλτες, φοιτητὲς) προσφέρουμε ἐπισήμως στὸν διδάσκαλο γιὰ νὰ τιμήσουμε τὴν ἀκαδημαϊκὴ παρουσία του καὶ τὴν πολύμορφη ἐπιστημονικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δημιουργία του.

Ἐπιθυμοῦμε πρωτίστως νὰ ἀπευθύνουμε θερμὲς εὐχαριστίες πρὸς ὅλους ὑμᾶς, ποὺ μὲ τὴν παρουσία σας ἀπόψε ἐδῶ συμερίζεσθε τὰ συναισθήματα τῆς χορείας τῶν μαθητῶν τοῦ τιμωμένου διδασκάλου. Ἰδιαίτερες εὐχαριστίες ἐκφράζουμε πρὸς τὸν Πρύτασι τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καθηγητὴ κ. Γεώργιο Μπαμπινιώτη, ὁ ὁποῖος, πρὸς τοῖς ἄλλοις, συγκατένευσε προθύμως καὶ παρεχώρησε τὴ λαμπρὴ καὶ ἱστορικὴ αὐτὴ αἴθουσα γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς ἀποφινῆς ἐκδηλώσεως. Ἐκ μέσης καρδίας εὐγνωμονοῦμε, ἐπίσης, τὸν παριστάμενο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο, ὁ ὁποῖος ἐπευλόγησε ἐκθύμως, προφορικῶς τε καὶ γραπτῶς, τὸ ἐγχείρημά μας.

Βαθυσεβάστως ἀναφερόμαστε, τέλος, πρὸς τὴν Αὐτοῦ θειοτάτη Παναγιότητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖο, ὁ ὁποῖος ἠγαθύνθη καὶ ἀπέστειλε εὐλογητικὸν μήνυμα γιὰ τὴν παρούσα τιμητικὴ ἐκδήλωση. Τὰ αὐστηρῶς προκαθορισμένα χρονικὰ ὄρια τῆς ἐκδοτικῆς ἐτοιμασίας τοῦ ἀπόψε ἐπιδιδομένου τόμου δὲν μᾶς ἐπέτρεψαν, δυστυχῶς, νὰ καταχωρίσουμε τὸ ἐν λόγῳ μήνυμα ἐν προομίῳ τῆς ἐκδόσεως, ὅπως ἐξ ἀρχῆς προεβλέπετο· ἤδη, πάντως, ἐλήφθη μέριμνα πρὸς διευθέτησιν τοῦ πράγματος. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἀναγνώσω τὸ ἀποσταλὲν πατριαρχικὸν γράμμα:

*Βαρθολομαῖος, ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης*

*Τῷ Ἐλλογμωτάτῳ κυρίῳ Ἀχιλλεῖ Γ. Χαλδαιάκῃ, Λέκτορι τοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τέκνῳ τῆς ἡμῶν Μετριότητος ἐν Κυρίῳ
ἀγαπητῷ, χάριν καὶ εἰρήνην παρὰ Θεοῦ.*

Πατρικῶς συγχαίρομεν τὰ μέλη τῆς πρότερον ἰδρυθείσης ἀστικῆς μὴ κερδοσκοπικῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὴν ἐκφραστικὴν καὶ ποιητικωτάτην ἐπωνυμίαν «Ἀνατολῆς τὸ Περιήχημα», τὰ προγραμματίσαντα ἐκδοσὶν τιμητικοῦ τόμου προβάλλοντος καὶ δεόντως τιμῶντος τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ ὄντως διακεκριμένου μουσικολόγου καθηγητοῦ Ἐλλογμωτάτου καὶ Μουσικολογιοτάτου κυρίου Γρηγορίου Στάθῃ ἐπὶ τῇ ἐξηκοστῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ὑπὸ τῶν ἄνω δυνάμεων ἀδιαλείπτως δοξαζόμενος καὶ ὑφ' ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἀννυμνούμενος, ὁ διανέμων τὰ χαρίσματα τοῖς πιστεύουσιν Αὐτῷ, καὶ τῷ διδασκάλῳ ὑμῶν καὶ ὑμῖν τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς χαρισάμενος γνῶσιν καὶ φωνὴν αἰνέσεως, ἄδειν καὶ ψάλλειν καὶ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἤχῳ ἑορταζόντων, δῶν αὐτῷ ἔτη πλεῖστα καὶ ὑγιεινά, ἵνα κατευθύνῃ καὶ ποδηγετῇ τοὺς ἀκούοντας αὐτόν, εἰς ὑμᾶς δὲ τοὺς εὐγνώμονας αὐτοῦ καὶ καλοὺς μαθητὰς χαρίζοιτο ὑγείαν καὶ φωτισμὸν γνώσεως καὶ εὐλαβείας.

Ἐπὶ τούτοις, παρέχομεν ἐκθύμως ὑμῖν τὴν πατρικὴν καὶ Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογίαν.

Ἡ χάρις καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἴησαν μεθ' ὑμῶν πάντοτε.

,β' Ὀκτωβρίου λ'

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως, διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης.

Τὴν ἀποψινὴ ἐκδήλωση θὰ καταστέψει ὁ «καθαρὸς ἦχος» τῶν μελοποιημάτων τοῦ καθηγητοῦ Γρηγορίου Θ. Στάθη· κατὰ τὸ πρόγραμμα, συνθέσεις τοῦ διδασκάλου πρόκειται νὰ ἐρμηνεύσει ὁ εἰσοδεύσας ἤδη χορὸς ψαλτῶν «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης», ἀμιγῶς μάλιστα στελεχωμένος ἀπὸ μαθητὲς τοῦ τιμωμένου καθηγητοῦ. Πρὸς ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ χοροῦ ἀπευθύνονται καὶ ἐντεῦθεν οἱ ἐκ βάθους ψυχῆς εὐχαριστίες μας γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ καὶ καίρια συμβολή τους στὴν παροῦσα τιμητικὴ ἐκδήλωση. Ἰδιαίτερη, πάντως, αἴγλη καὶ ξεχωριστὴ λαμπρότητα ἀναμένεται νὰ προσδώσει στὸ ἀποψινὸ μουσικὸ πρόγραμμα ἡ ἑκτακτὴ καὶ λίσαν τιμητικὴ συμμετοχὴ περιωνύμων πρωτοψαλτῶν, φίλων καὶ συνεργατῶν τοῦ τιμωμένου διδασκάλου, οἱ ὅποιοι ἐπίσης θὰ ψάλουν ἐπιλεγμένα μελοποιήματά του. Εὐχαριστοῦμε ἀπὸ καρδιᾶς τὸν Ἄρχοντα Πρωτοψάλτη τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Πρωτοψάλτη τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἀγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης κ. Χαρίλαο Ταλιαδῶρο, καθὼς καὶ τοὺς ἡδυμόλπους Πρωτοψάλτες κ.κ. Ἀθανάσιο Βουρλῆ, ἀναπληρωτὴ καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Παναγιώτη Σουσούνη, Ἀθανάσιο Βουγιουκλῆ, Παναγιώτη Τζανάκο καὶ Γρηγόρη Νταραβάνογλου, γιὰ τὴν πρόφρονά καὶ συγκινητικὴ ἀνταπόκρισή τους.

Περαίνουμε τὴν προοιμακὴ αὐτὴ διατύπωση εὐχαριστιῶν καταθέτοντας τὴν εὐγνωμοσύνη μας πρὸς τὸν Ὄργανισμὸ τοῦ Μεγάρου Μουσικῆς Ἀθηνῶν, γιὰ τὴ δωρεὰν παραχώρηση τῆς Αἴθουσας Φίλων τῆς Μουσικῆς πρὸς ἠχογράφηση τοῦ ψηφιακοῦ δίσκου πού ἐπισυνάπτεται στὸν ἐπιδιδόμενον τιμητικὸ τόμο, καθὼς καὶ πρὸς τὸ προσωπικὸ τοῦ τυπογραφικοῦ ἐργαστηρίου «Φοινίκη» καὶ τῆς Ἑταιρείας *S. & P. Advertising*, γιὰ τὴν ἄρτια διεκπεραίωση τῆς συγκεκριμένης ἐκδόσεως.

Φιλόμωση δμήγυρη,

Κατὰ τὴν ὀγδὴ Νοεμβρίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1999 ὁ ἐκ χωρίου Πλατανιάς-Γερακαρίου τῶν Ἰωαννίνων ὁρμώμενος Γρηγόριος Στάθης τοῦ Θεοδώρου καὶ τῆς Μαρίας, καθηγητῆς τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης πρότερον μὲν στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ ἀπὸ δὲ τῆς συστάσεώς του στὸ Τμῆμα Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου

Ἀθηνῶν, συνεπλήρωσε «*ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτερῶν τῆς αὐτοῦ δόξης*» τῶν ἀγγελικῶν ἐπουρανίων Δυνάμεων, τῶν καὶ φυλάκων τῆς γενεθλίου αὐτοῦ ἡμέρας, τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Οἱ πολυπληθεῖς μαθητές του, ἰδιαίτερος δὲ ὁ δωδεκαμελὴς ὄμιλος τῶν Ἑταίρων τῆς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμία *Ἀνατολῆς τὸ Περιήγημα* ἀστικῆς μὴ κερδοσκοπικῆς Ἑταιρείας, πρότιστα συμπηχθείσης μὲ ἰδρυτικὴ βούληση τοῦ ἐξονομασθέντος διδασκάλου, κρίναμε εὐκαιρῆ τῆ συγκυρία, συνδυαζομένη μάλιστα μὲ τὴν τριακονταετῆ εὐκλεῆ παρουσία του στὸν ἐπιστημονικὸ στίβο, καὶ προέβημεν στὴν ἔκδοση ἑνὸς χαριστηρίου τόμου καθὼς καὶ στὴν ἠχογράφηση ἑνὸς ψηφιακοῦ δίσκου περιέχοντος τοὺς ὀκτὼ ψαλμοὺς τῶν ἐγκαινίων κατὰ μέλος τοῦ ἰδίου καθηγητοῦ.

Ὁ ἀποψινὸς ἑορτασμός, κατὰ τὸν ὁποῖο προσφέρονται τὰ ὡς ἄνω ἐπὶ τριετίαν κυοφορηθέντα δωρήματα, ἐνέχει ἀληθῶς μίαν πρωτοτυπία γιὰ τὰ ἑλληνικὰ δεδομένα· εἶναι, βεβαίως, γνωστὸ ὅτι παρόμοιες τιμητικὲς ἐκδηλώσεις –καὶ δὴ προκειμένου περὶ μουσικῶν προσωπικοτήτων– συνηθίζονται στὸ ἐξωτερικόν, ἀλλὰ στὴν Ἑλλάδα –ὅπως καὶ γιὰ παρεμφερῆ περίπτωση παρατηρήθηκε παλαιότερα ἀπὸ αὐτὸ ἐδῶ τὸ βῆμα– «*εἶναι σπάνιο νὰ ἐκδίδεται καὶ ἐπιδίδεται τιμητικὸς τόμος σὲ ἑνὴ ἐνεργείᾳ καθηγητῆ*»¹. Αὐτὴ ἢ ἐν πολλοῖς καινοτομία ἃς ἀποδοθεῖ σὲ υἱικὸ εὐγενῆ πόθο γιὰ εὐγνώμονα ἔκφραση τιμῆς, σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ φιλότατου καθηγητοῦ μας κ. Γρηγορίου Θ. Στάθη, μὲ ἀφορμὴ τῆ συμπλήρωση τῶν ἐξήντα ἐτῶν τῆς ἡλικίας καὶ τῶν τριάντα ἐτῶν τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς προσφορᾶς του. Τὸ μαρτυρεῖ, ἄλλωστε, καὶ ὁ τίτλος πού προσδώσαμε στὴν παροῦσα ἀπόπειρα· «*...τιμὴ πρὸς τὸν διδάσκαλον...*», τίτλος πού αὐτόχρημα παραπέμπει στὸ δεκαπεντασύλλαβο ποίημα – διαχρονικὸ ὕμνο τῶν ἀπανταχοῦ μαθητῶν τῆς ψαλτικῆς τέχνης:

*Ὁ θέλων μουσικὴν μαθεῖν καὶ θέλων ἐπαινεῖσθαι,
θέλει πολλὰς ὑπομονὰς θέλει πολλὰς ἡμέρας,*

1. Βλ. Μιχαήλ Π. Σταθοπούλου, «Χαιρετισμός», [κατὰ τὴν τελετὴ ἐπιδόσεως τιμητικῶν τόμων στὸν ἀκαδημαϊκὸ κ. Εὐάγγελο Μουτσόπουλο], *Ἐπίσημοι Λόγοι ἀπὸ 31.8.88 ἕως 31.8.91 (περίοδος πρωτανείας Μιχ. Π. Σταθοπούλου)*, τόμος 30ός, Μέρος Β' (1990), Ἀθήνα 1998, σ. 555.

*θέλει καλὸν σωφρονισμὸν καὶ φόβον τοῦ Κυρίου,
τιμὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον δουκάτα εἰς τὰς χεῖρας,
τότε νὰ μάθει ὁ μαθητὴς καὶ τέλειος νὰ γένηι.*

Στοιχοῦντες στὸ πνεῦμα τῆς ἀνωτέρω λαοφιλοῦς «πρὸς τοὺς μαθητὰς νουθεσίας» θέσαμε, ὡς ἄλλοι σώφρονες καὶ θεοφοβούμενοι μαθητές, ὑπ' ὄψιν τοῦ διδασκάλου τὴν πρόθεσή μας· νὰ ἀντιπελαργήσουμε, δηλαδή, ἔναντι τῆς δαψιλοῦς πνευματικῆς στοργῆς καὶ τῆς ἀκαταπονήτου ἐπιστημονικῆς φροντίδος τοῦ ἑνα χαριστήριου τόμο, ἀφιερωμένο κυρίως στὸ εὐρὺ καὶ πολυσχιδὲς ἔργο του, περιχαρεῖς καὶ εὐγνώμονες κοινωνοὶ τοῦ ὁποίου ἐγενόμεθα οἱ πάντες. Τῶν ἀρχικῶν ἐντόνων ἐνδοιασμῶν τοῦ διδασκάλου διασκεδασθέντων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπακολουθήσαντος ἐσωτερικοῦ προβληματισμοῦ τοῦ ἰδίου καμφθέντος, ὄχι χωρὶς ἐπίμονες ἐκ μέρους μας ὀγλήσεις, οἱ Ἑταῖροι τῆς ἀστικῆς μὴ κερδοσκοπικῆς Ἑταιρείας Ἀνατολῆς τὸ *Περίηχημα*, μὲ εὐλογα εὐφρόσυνα συναισθήματα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνδόμυχη ἐγκαύχηση ποὺ ἐπιφέρει ἡ ὑλοποίηση τοῦ ὀραματισμοῦ μας, παραδίδουμε ἤδη τὸν παρόντα τόμο στὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ ἀναθέτουμε αὐτὸν στὸν σεβαστὸ μας διδάσκαλο κύρ Γρηγόριο τοῦπίκλιν Στάθη, ὄχι μὲ ἄλλες συγχαρητήριες προσρήσεις γιὰ τὴ συμπλήρωση τῆς ἑξηκονταετίας τῆς ἡλικίας καὶ τῆς τριαντακονταετίας τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς δραστηριότητός του, ἀλλὰ μὲ τὸν κατὰ τὴν ἱερωτάτη ἐκείνη ὥρα τῆς θείας Λειτουργίας ἐκφωνούμενο καρδιακὸ λόγος· «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα».

Ἡ ἀνάθεση τοῦ παρόντος τόμου στὸν καθηγητὴ Γρηγόριο Θ. Στάθη ὑπὸ τὸν ἀπόηχο τοῦ λειτουργικοῦ λόγου· «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν...», αἰτιολογεῖται σαφῶς ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τῆς ἐκδόσεως. Ἡ συμβολὴ τῶν Ἑταίρων τῆς ἀστικῆς μὴ κερδοσκοπικῆς Ἑταιρείας Ἀνατολῆς τὸ *Περίηχημα* περιορίστηκε στὴν ἀναλυτικὴ σύνταξη τῆς ἐργογραφίας τοῦ τιμωμένου διδασκάλου, καθὼς καὶ στὴ μετάφραση τῶν ξενογλώσσων ἐπιστημονικῶν ἀρθρῶν τοῦ ἰδίου, δοθέντος ὅτι σκοπὸς τῆς συγκεκριμένης ἐκδόσεως δὲν ἦταν, βεβαίως, ἡ ἀποτίμησις τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ ἐν πλήρει, ἄλλωστε, πνευματικῆ ἀκμῇ εὐρισκομένου διδασκάλου. Οὕτως ἢ ἄλλως ἔχει ἤδη

καταρτισθεὶ ἐκτενὲς συμπόσιο πρωτοτύπων μελετῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων τῶν μαθητῶν τοῦ τιμωμένου διδασκάλου πού πρόκειται νὰ περιληφθεῖ σὲ ἓνα ἄλλο φιλόδοξο ἐγχείρημα τῆς Ἑταιρείας μας· τὸ φερώνυμο ἐπιστημονικὸ μουσικολογικὸ περιοδικὸ *Ἀνατολῆς τὸ Περιήχημα*, τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ ὁποίου πρόκειται συντόμως νὰ κυκλοφορηθεῖ. Ἀντιθέτως, τὸ παρὸν ἀφιέρωμα στοχεύει μᾶλλον σὲ μιὰν ἀδρομερῆ σκιαγράφηση τοῦ Γρηγορίου Στάθη, τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ συγγραφέως, τοῦ βυζαντινοῦ, τοῦ μνημοναριστοῦ, τοῦ ποιητοῦ, τοῦ μελοποιοῦ, τοῦ μαῖστορος, τοῦ ἐπιστήμονος, τοῦ διαλεκτικοῦ, τοῦ ὄραματιστοῦ, τοῦ θεμελιωτοῦ, τοῦ διοικητικοῦ, τοῦ παραινετικοῦ καὶ τοῦ τιμητοῦ, κατὰ τοὺς χαρακτηρισμοὺς πού προσφνεστάτα ἐπεβλήθησαν στὶς ἀντίστοιχες ἐνότητες τοῦ χαριστηρίου τόμου, πρὸ πάντων δὲ τοῦ πεφλημένου διδασκάλου, τοῦ πνευματικοῦ οἶονεὶ πατρὸς χορείας ὅλης νέων ἐπιστημόνων μουσικολόγων.

Καθῆκον ἐπιτακτικὸ κινεῖ τὴν ὥρα τούτη τὰ χεῖλη μας πρὸς ἔκφραση ἀπείρων εὐχαριστιῶν γιὰ τὴ συγκατάνευση τοῦ διδασκάλου ἔναντι τῶν αἰτημάτων τῶν μαθητῶν· καὶ τοῦτο διότι ὁ ἀγαπητὸς καθηγητὴς μᾶς παρεχώρησε ἀπὸ τὸ πλούσιο ἀρχεῖο του ἄγνωστα καὶ ἀνέκδοτα κείμενά του ἢ ἄλλες λιγότερο γνωστὲς ἐκδεδομένες μελέτες του πού συμπεριλαμβάνονται πλέον στὸν ἐπιτιμωμένο τόμο. Ἰδιαιτέρως τὸν εὐγνωμονοῦμε διότι ἔστρεψε καὶ συνέταξε, ὡς ἄλλη πολύτιμη παρακαταθήκη, τὴν αὐτοβιογραφία του, κείμενο πού θὰ ἀποτελέσει ὅπωςδῆποτε προσφιλέστατο ἐντρύφημα ὄχι μόνον τῶν μαθητῶν του ἀλλὰ καὶ παντὸς φιλομούσου. Ἰσχυρὴ εἶναι ἡ πεποίθησή μας ὅτι διὰ τοῦ ἐν λόγῳ —«*κατ' αἴτησιν τῶν μαθητῶν*» φιλοπονηθέντος— κειμένου συνεχίζεται ἐπαξίως ἡ παλαιοτάτη ἐκείνη τακτικὴ τῆς «*διὰ ζητήσεως ἢ δι' ὀρισμοῦ ἢ κατ' αἴτησιν*» ἐκπονήσεως θεωρητικῶν διδασχῶν ἢ μελοποιήσεως μουσικῶν συνθέσεων, γιὰ τὴν ὁποία πληθώρα σχετικῶν ἐνδείξεων ἐντοπίζουμε στὰ μουσικὰ χειρόγραφα καὶ στὴν ἐν γένει παράδοση τῆς ψαλτικῆς τέχνης. Ἡ δὲ χαρὰ μας εἶναι πεπληρωμένη, διότι —μὲ τὴ συμπερίληψη στὸν παρόντα τόμο δύο ποιητικῶν του συλλογῶν (ἀλλὰ κυρίως καὶ μὲ τὴν αὐτοτελῆ ἔκδοση τοῦ *Ἐρωτικοῦ* του *Λόγου*, τριῶν δηλαδὴ ποιητικῶν συλλογῶν, καλλιπεῶς καὶ εὐμέτρως ἐξυμνούντων τὴν ἀγάπη)— ὁ ποιητικώτατος διδάσκαλος ἤχη

στή φανέρωση τοῦ ἀγνώστου μᾶλλον στοὺς πολλοὺς αἰσθαντικοῦ ποιητικοῦ του ἔργου.

Τοιουτοτρόπως, εὐελπιστοῦμε ὅτι στὰ περιεχόμενα τοῦ παρόντος τόμου ἀποτυπώνονται ἐπαρκῶς ὅσα ὀρῶνται καὶ ἀναγινώσκονται καὶ λέγονται. Τὰ μὴ καταγραφόμενα, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἥκιστα λεγόμενα, εἶναι τὰ συναισθήματα ποὺ σὲ ἀγγίζουσιν καὶ σὲ διαπερνοῦν καὶ σὲ συνεπαίρνουν κατὰ τὴν μετὰ τοῦ διδασκάλου ἀναστροφή· περὶ αὐτῶν προτιμοῦμε νὰ ἐκφρασοῦμε μέσῳ τῶν ἐπομένων λόγων τοῦ Παλλαδίου πρὸς Λαῦσον· «*Οὐ γὰρ αἱ λέξεις ἢ αἱ συλλαβαί εἰσι διδασκαλῖαι, αἷς ἔχουσιν ἐνίοτε καὶ οἱ ἐπὶ πλεῖστον φαῦλοι· ἀλλὰ τοῦ ἥθους τὰ κατορθώματα, ἢ τε ἀλυπία, καὶ ἡ ἀπτοησία, καὶ ἡ ἀδειλία, καὶ τὸ ἀόργητον, καὶ ἡ ἐπὶ πάντων παρῴρησία, ἢ καὶ τοὺς λόγους ὡς πυρὸς φλόγα γεννῶσα....*»².

Πεφιλημένε διδάσκαλε,

Ἄδυνατῶ νὰ ἀποφύγω τὴν ἐξομολογητικὴν παραδοχὴν· τὸ δέος ποὺ μὲ διακατέχει παρερχόμενον τὸ πρῶτον στὸ τιμημένο αὐτὸ βῆμα, ἐπιτείνεται ἀπὸ τὴν εὐλογία προσωπικῆς συγκίνησης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ εὐθυνόφορο βᾶρος τῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν φιλάτων παραδελφῶν μου· τῶν πολυπληθῶν, δηλαδή, μαθητῶν σου ποὺ ἀνέθεσαν στὸν ὑποφαινόμενο συνάδελφό τους, τὸν ποτὲ μὲν μεγαλοφωνότατον (ὄπισθεν τοῦ παρόντος βήματος) νῦν δὲ βραδύγλωσσον καὶ δυσηχῆ (ἐπὶ τοῦ ἰδίου βήματος), νὰ ἀπευθύνει λόγον προσήκοντα κατὰ τὴν ἀποψινὴν ἐπίσημην ἐπίδοσιν τοῦ πρωτοκαρπίου τῆς ἀγάπης μας. Διαβεβαιῶ τὴν ὁμήγουρη ὅτι ὁ ὁμιλῶν ἀποτελεῖ ἀπλῶς τὸν ἓνα ποὺ «*κοσμῖως ἐπιλέγει*» καὶ «*κατάρχει τοῦ λόγου*», στίς δὲ «*ἐξ ἑνὸς στόματος*» προσφερόμενες ἐδῶ σκέψεις ἀνακλᾶται σὰν ἄλλο «*ἠχάδι*» ἢ ἁρμονικὴ «*ὑπήχησις*» πάντων τῶν ὑπολοίπων³.

2. Παλλαδίου ἐπισκόπου Ἐλενουπόλεως, «Ἡ πρὸς Λαῦσον ἱστορία, περιέχουσα βίους ὁσίων πατέρων», *P.G.* 34, 1001-1002. Πρὸβλ. ἐπισκόπου Διονυσίου Λ. Φαριανοῦ, «Ἡ ἀρχαία μουσικὴ τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου», *Τμητικὸς Τόμος ἐπὶ τῷ Ἰωβηλαίῳ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων - Νεαπόλεως - Θάσου Χρυσοστόμου*, Καβάλα 1960, σ. 323, ὑποσημείωση 25.

3. Πρὸβλ. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, «Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Λόγος Β'. Κεφάλαιον ΙΖ'. Οἷα περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον ἀσκητῶν ὁ Φίλων ἱστορεῖ», *P.G.* 20, 184A. Βασιλείου Καισαρείας, «Ἐπιστολαί. Ἐπιστολὴ ΣΖ'. Τοῖς κατὰ Νεοκαισάρειαν κληρικοῖς», *P.G.* 32, 764A-B.

Καὶ αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἢ σκέψη μου στρέφεται στὴ σοφὴ διδαχὴ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου· «...καὶ γὰρ εὐγνώμονες παῖδες μεγάλα ἀπαιτοῦσι τὰ τῶν πατέρων ἐγκώμια, καὶ οὐκ ἂν κατεδέξαιτο ἐν μικρότητι τοῦ λέγοντος κινδυνεύειν τῶν ἐγκωμιαζομένων τὸ μέγεθος...»⁴. Ἐν ὄψει τοιοῦτου κινδύνου, καὶ ἐν καταφανεῖ ἀπορίᾳ καὶ λεκτικῇ ἀδυναμίᾳ εὐρισκόμενος, ἀφήνω τὸν νοῦ μου νὰ μετεωρισθεῖ στὰ προσφιλῆ πνευματικὰ ἐντροφήματά σου, διδάσκαλε· ἐντοπίζω καὶ παραλλάσσω τὸ ἀκόλουθο ἱερὸ λόγιον· «οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες τῆς ἀγάπης τῷ διδασκάλῳ προσκολλᾶσθαι πέφυκε πάντοτε»⁵· σὲ παρακολουθῶ, λοιπόν, καὶ μεταφέρομαι νοερῶς στὸ ἀνήλιαγο μοναχικὸ κελλί σου, ἐκεῖ στὸ Θειονόρος Σινᾶ· προσηλωμένος, κάποιον ἀπόσπερνο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, μελετᾶς μετ' εὐλαβείας τὴν *Κλίμακα* τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου. Ἀποσπῶ πρὸς χάριν σου καὶ ἀναγινώσκω ἐδῶ ὡς ἀπλοῦς μαθητῆς τὴν ἀκόλουθη περικοπή:

«...Ἀγάπη, προφητείας χορηγός·
 ἀγάπη, τεράτων παρεκτικὴ·
 ἀγάπη, ἐλλάμψεως ἄβυσσος·
 ἀγάπη, πηγὴ πυρός·
 ὅσον ἀναβλύσει, τοσοῦτον τὸν διψῶντα καταφλέξει·
 ἀγάπη, ἀγγέλων στάσις
 ἀγάπη, προκοπὴ τῶν αἰώνων.

Ἀπάγγελον ἡμῖν, ὦ καλὴ ἐν ἀρεταῖς,
 ποῦ ποιμαίνεις τὰ πρόβατά σου;
 Ποῦ κατασκηνοῖς ἐν μεσημβρίᾳ;

Φώτισον ἡμᾶς,
 πότισον ἡμᾶς,
 ὁδήγησον ἡμᾶς,
 χειραγώγησον ἡμᾶς,
 ἐπειδὴ λοιπὸν ἀναβαίνειν πρὸς σὲ βουλόμεθα·
 σὺ γὰρ δεσπάζεις πάντων.

4. Βασιλείου Καισαρείας, «Ὁμιλία ΚΓ'. Εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Μάμαντα», P.G. 31, 589B.

5. Ἰωάννου Σιναΐτου, «Κλίμαξ», P.G. 88, 1156C.

*Νῦν δέ μου τὴν ψυχὴν κεκαρδίωκας, καὶ οὐ δύναμαι κατέχειν σου
τὴν φλόγα·
ὄθεν ὑμνήσας σε, πορεύομαι.*

*Σὺ δεσπόζεις τοῦ κράτους τῆς θαλάσσης,
τὸν δὲ σάλον τῶν κυμάτων αὐτῆς σὺ καταπραΰνεις καὶ νεκροῖς.
Σὺ ταπεινοῖς ὡς τραυματίαν ὑπερήφανον λογισμόν.
Ἐν τῷ βραχίονι τῆς δυνάμεώς σου διεσκόρπισας τοὺς ἐχθρούς σου,
καὶ ἀπολεμήτους τοὺς σοὺς ἐραστὰς ἀπεργάζη...»⁶.*

Αὐτὴν τὴν περιεκτικὴν πασῶν τῶν ἀρετῶν ἀγάπη, ὡς «ταπεινώ-
σεως θάλασσαν»⁷ ἀλλὰ καὶ «ψυχῆς μέθην»⁸, ἐπιλέγουμε συνειδητῶς
νὰ σοῦ ἀντιπροσφέρουμε, διδάσκαλε, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι «...μεί-
ζων πάντων ἡ ἀγάπη· ὁ Θεὸς γὰρ [ἀγάπη] ὀνομάζεται...»⁹.

Λοιπὸν, ἔρρωσο καὶ ζῆθι καὶ ξύγγραφε καὶ μελοτόνιζε καὶ δίδα-
σκε καὶ «ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἐν ὕψει αἰρομένου ἢ νεότης
σου»¹⁰.

Μὲ τίς ἀπλὲς αὐτὲς σκέψεις, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, ἐκ μέρους τῶν
Ἑταίρων τῆς Ἑταιρείας Ἀνατολῆς τὸ *Περίηχημα*, ἀλλὰ καὶ τοῦ
συνόλου τῶν μαθητῶν τοῦ καθηγητοῦ κ. Γρηγορίου Στάθη, νὰ τοῦ
ἐπιδώσω τὸν ἐκδοθέντα τιμητικὸν τόμον· παρακαλῶ, κύριε καθηγη-
τά...

6. *Αὐτόθι*, P.G. 88, 1160BC.

7. *Αὐτόθι*, P.G. 88, 1156B.

8. *Αὐτόθι*.

9. *Αὐτόθι*, P.G. 88, 1156A.

10. Πρβλ. *Ψαλμ.* ρβ', 5· καὶ Νείλου τοῦ ἀσκητοῦ, «Περὶ προσευχῆς λόγος, εἰς
ρνγ' κεφάλαια διελημμένως, Κεφάλαιον ΠΒ'», P.G. 79, 1185A.